

UDK 327(468:497.11)
Bibliid 0543-3657, 70 (2019)
God. LXX, br. 1173, str. 35-51
izvorni naučni rad
Primljen: 22.1.2019.

Rajko Č. PETROVIĆ, M.A.¹

Spoljnopolitički i ekonomski odnosi Republike Srbije i Kraljevine Španije u XXI veku

SAŽETAK

Rad se bavi savremenim spoljnopolitičkim i ekonomskim odnosima između Republike Srbije i Kraljevine Španije. Najpre ćemo se ukratko osvrnuti na najznačajnije momente diplomatskih odnosa u XIX i XX veku, da bi se kasnije fokusirali na odnose u XXI veku. Polazna pretpostavka je da dve zemlje imaju izuzetne političke odnose, koji mogu biti dobra osnova za unapređenje odnosa na polju ekonomije. Razmotrićemo saradnju između ovih zemalja u oblasti zaštite njihovog teritorijalnog integriteta i suvereniteta, s obzirom da se obe zemlje suočavaju sa separatizmom. Zatim ćemo analizirati značaj Španije, kao jedne od najvećih država članica Evropske unije, za evrointegracione procese Srbije. Takođe, ukazaćemo na pomake koji su poslednjih godina učinjeni na polju ekonomske saradnje, mada postoji mnogo prostora za njeno poboljšanje.

Ključne reči: Republika Srbija, Kraljevina Španija, spoljnopolitički odnosi, Kosovo, Katalonija, evrointegracije, ekonomska saradnja.

Uvod

Premda je Španija (zvanično Kraljevina Španija, špan. Reino de España) tokom istorije bila kako geografski, tako i politički i ekonomski daleko od Srbije, Srbija je relativno brzo po sticanju svoje nezavisnosti od Osmanskog carstva uspostavila diplomatske odnose sa njom. Tokom Prvog svetskog rata, u septembru 1916. godine, tada Kraljevina Srbija dobila je svog prvog

¹ M.A. Rajko Č. Petrović, istraživač-pripravnik, Institut za evropske studije, e-mail: rajko.petrovic@ies.rs

poslanika u Španiji. Naime, srpski poslanik u Parizu Milenko Vesnić je srpsku vladu na Krfu sa radošću obavestio da je španska vlada prihvatila Dragomira Jankovića za poslanika. Taj događaj možemo označiti kao početak zvaničnih spoljnopolitičkih odnosa između ove dve zemlje, koji se bez prekida odvijaju sve do danas.² Ipak, treba naglasiti da je u godinama nakon sticanja nezavisnosti na Berlinskom kongresu 1878. godine, postojala politička komunikacija između zvaničnog Madrida i Beograda na visokom nivou. Srpski poslanik u Parizu 80-ih godina XIX veka, Jovan Marinović, uvideo je potrebu i značaj povezivanja mlade srpske države sa tada respektabilnom političkom i vojnom silom poput Španije. Tako je Marinović, uz saglasnost ministra inostranih dela Čedomilja Mijatovića, započeo borbu za uspostavljanje zvaničnih odnosa sa Kraljevinom Španijom. Marinovića je u martu 1882. godine u Parizu primila španska kraljica Izabela (Reina Isabel) i čestitala mu na proglašenju Kraljevine Srbije. Kralj Milan Obrenović je uzvratio španskoj kruni rečima zahvalnosti, te je ubrzo dobio i orden Reda Karlos III od iste, što je nagovestilo dobre odnose između dve zemlje u budućnosti.³ Na prvi zajednički dokument se čekalo do 1908. godine, kada je potpisana Trgovinska konvencija između Srbije i Španije. Dve godine kasnije, španski kralj Alfonso XIII (Rey Alfonso XIII) imenovao je Manuela Multeda i Kortine (Manuel Multedo y Cortina) za španskog poslanika u Beogradu na rezidencijalnoj osnovi. Kraljevina Srbija je na to uzvratila otvaranje počasnog srpskog konzulata u Barseloni, sa konzulom Alehandrom de Lakurom (Alejandro de Lacour) na čelu 1911. godine.⁴

Ključne godine koje su definisale odnos nove jugoslovenske države sa Španijom bile su tridesete godine XX veka. U Španskom građanskom ratu (1936–1939), vođenom između politički levo i desno orijentisanih grupacija, Komunistička partija Jugoslavije (KPJ) aktivno učestvuje na strani levičarske republikanske vlade. U sklopu zamisli o formiranju internacionalnih brigada, KPJ je organizovala ilegalni dolazak svojih boraca u Španiju. Procenjuje se da je oko 1.700 boraca sa prostora Jugoslavije učestvovalo u tom ratu.⁵ S obzirom da 1939. godine trijumfuju nacionalističke snage predvođene generalom Frankom (Francisco Franco), a u Jugoslaviji komunizam, pri kraju Drugog svetskog rata dolazi do prekida diplomatskih odnosa između dve zemlje. Dve godine nakon Frankove smrti i sloma njegove diktature, u proleće 1977. godine, ponovo su uspostavljeni diplomatski odnosi između Beograda i Madrida.⁶ Zanimljivo je istaći da je nova jugoslovenska država već 1946.

² Мирослав Перишић (ур.), *Краљевина Србија и Краљевина Шпанија*, Мала библиотека архива Србије, Београд, 2017, стр. 15.

³ Ibid., стр. 41-42.

⁴ Ibid., стр. 44-45.

⁵ Srđa Martinović, „Crnogorska vojna elita u JNA 1943–1992”, *Matica*, br. 70, 2017, str. 545.

⁶ Борислав Лалић, „Смрт комесара Паровића“, *Вечерње новости*, 27. децембар 2017, Интернет, <http://www.novosti.rs/%D0%B4%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0>

godine priznala špansku republikansku vladu u egzilu kao jedinu legitimnu vladu Španije, te je kasnije sa njenim predstavnicima održavala političku komunikaciju.⁷

Tokom raspada SFRJ 90-ih godina politička komunikacija sa Španijom je, baš kao i sa drugim zapadnim zemljama, bila otežana. Zemlje Evropske unije su 10. aprila 1996. godine priznale Saveznu Republiku Jugoslaviju kao jednu od naslednica SFRJ, te je Španija ponovo poslala svog ambasadora u Beograd. Dolazi do razvijanja političkih, ekonomskih i kulturnih odnosa, koji su svakako bili nižeg intenziteta tokom bombardovanja naše zemlje 1999. godine. Saradnja je nastavljena i nakon petooktobarskih promena, posebno u kontekstu pronalaženja održivog rešenja za Kosovo i Metohiju.⁸

Saradnja u oblasti zaštite teritorijalnog integriteta i suvereniteta

Već nekoliko decenija Srbija se suočava sa terorističkim separatizmom na prostoru Kosova i Metohije. Reč je o problemu koji predstavlja bezbednosni, ali i politički izazov za našu zemlju. On je kulminirao 17. februara 2008. godine kada je parlament tzv. Kosova jednostrano proglasio nezavisnost.⁹ Nakon toga, veliki broj zemalja (a među njima i razvijene zapadne demokratije) priznale su nezavisnost južne srpske pokrajine. Shodno tome, Srbija je na diplomatskom polju pokušala da takve tendencije zaustavi, ili bar da ih uspori.

Među prvim zemljama koje su se oštro usprotivile priznanju nezavisnosti tzv. Kosova bila je i Španija. Dan nakon jednostranog proglašenja, španski ministar spoljnih poslova Migel Anhel Moratinos (Miguel Angel Moratinos), u Briselu je izneo stav da Španija neće priznati odluku kosovskog parlamenta. Objasnio je da Španija ne može priznati ovakvu jednostranu odluku koja je suprotna principima međunarodnog prava.¹⁰ Na drugoj strani, tadašnji španski ministar odbrane Hose Antonio Alonso (José Antonio

%BD%D0%B8_%D1%81%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B6%D0%B0%D1%98.524.htm
l:412504-%D0%A1%D0%BC%D1%80%D1%82-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%
D0%B5%D1%81%D0%B0%D1%80%D0%B0-%D0%9F%D0%B0%D1%80%
D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%9B%D0%B0 (Пpиступљено 12.01.2019.)

⁷ Ágnes Marosi, "La relación del gobierno de la segunda República Española en el exilio con Yugoslavia entre 1946-1950", *Acta Hispanica*, 12, 2007, pp. 73-74.

⁸ "República de Serbia", Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 126/2007, Septiembre 2007, pp. 68-72.

⁹ „Kosovo proglasilo nezavisnost“, *B92*, 17.02.2008, Internet, https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=02&dd=17&nav_category=640&nav_id=285184 (Pristupljeno 13.01.2019).

¹⁰ „Reakcije iz sveta povodom proglašenja nezavisnosti Kosova“, *Blic*, 18.02.2018, Internet, <https://www.blic.rs/vesti/politika/reakcije-iz-sveta-povodom-proglasenja-nezavisnosti-kosova/176hsgg> (Pristupljeno 13.01.2019).

Alonso) podvukao je da će španske trupe nastaviti sa svojim aktivnostima na Kosovu kao deo ispunjavanja obaveza u skladu sa odlukom Ujedinjenih nacija, sa politički neutralne pozicije, a sve u cilju zaštite sigurnosti i manjinskog stanovništva na tom prostoru. Poruke protiv priznanja jednostrano proglašene nezavisnosti su stigle kako od vladajuće Socijalističke radničke partije Španije (Partido Socialista Obrero Español), tako i od najveće opozicione Narodne partije (Partido Popular). Španska vlada je jasno istakla da neće biti deo onih koji priznaju unilateralnu deklaraciju o nezavisnosti, te da ne vidi potrebu za usvajanjem iste. Iz Narodne partije su stigle poruke da se prema situaciji na Kosovu treba pažljivo odnositi, te da međunarodno pravo ne dozvoljava unilateralne deklaracije o nezavisnosti.¹¹

Ovako čvrst stav španske države, koji je dijametralno suprotan stavu većine zemalja članica EU i NATO pakta, nije iznenađujući. Španija takođe ima višedecenijsko iskustvo u borbi protiv separatizma na svojoj teritoriji – najpre u Baskiji i Kataloniji. Još od 1959. godine Španija se suočava sa terorističkim separatizmom u Baskiji. Te godine je osnovana ETA (Euskadi ta Askatasuna), baskijska teroristička organizacija koja se zalagala za otcepljenje baskijskih zemalja od Španije nasilnim putem, kao i za stvaranje jedinstvene baskijske države koja bi obuhvatila i delove Francuske naseljene Baskima. Iako je ETA u prvim decenijama svog postojanja shvatana kao reakcija na frankističku represiju nad baskijskim identitetom, intenziviranje njenih dejstava nakon sloma frankizma, u okvirima nove demokratske Španije, definitivno ju je žigosalo kao terorističku organizaciju koja je pretnja za stabilnost Španije i Francuske. Zahvaljujući efikasnoj kontraterorističkoj politici Španije i Francuske, ETA je 2011. godine pristala na razoružanje i završila sa svojim terorističkim aktivnostima. Dovoljno je pomenuti da je između 1968. i 2011. godine ETA ubila oko 840 ljudi, ranila 2.500 i otela 80 osoba.¹² Katalonski separatizam ima nešto dužu istoriju postojanja i nije nasilnog karaktera. Još u XIX veku javlja se kulturni i politički katalonizam, oličan u tzv. Renesansi (Renaixença). Mada je katalonski nacionalni pokret najpre imao za cilj dobijanje autonomije, on je kasnije prerastao u pokret koji je zahtevao status federalne jedinice za Kataloniju u okviru federalne Španije, pa čak i njenu nezavisnost. Katalonija je uživala visok stepen autonomije u okviru Druge Španske Republike (Segunda República Española), ali je taj status izgubila nakon Španskog građanskog rata (Guerra Civil Española) kada je uspostavljen frankistički režim. U periodu frankizma, katalonski identitet je sistematski potiskivan, što je nailazilo na tihi otpor Katalonaca. Nakon Frankove smrti, Katalonija je prva dobila visok stepen političke i

¹¹ "España no reconoce la independencia de Kosovo, donde mantendrá las tropas", *Público*, 18.02.2008, Internet, <https://www.publico.es/actualidad/espana-no-reconoce-independencia-kosovo.html> (Pristupljeno 13.01.2019).

¹² Teresa Whitfield, "The Basque Conflict and ETA: The Difficulties of an Ending", *Special Report 384*, United States Institute of Peace, Washington, 2015, pp. 1-4.

kulturne autonomije u okvirima španske države.¹³ Međutim, vremenom je nezadovoljstvo dela katalonske javnosti postojećim statusom Katalonije sve više raslo. Najpre je katalonski parlament 2006. godine usvojio novi statut tog regiona, koji je prihvaćen u španskom parlamentu, ali su njegovi ključni delovi proglašeni kao neustavni od strane Ustavnog suda Španije 2010. godine. Usledile su godine nezadovoljstva dela katalonskog društva, a vladajuća politička elita je sve više ispoljavala separatističke namere. Nakon nekoliko fakultativnih referenduma, usledio je i protivustavni referendum o nezavisnosti Katalonije 1. oktobra 2017. godine. Nezavisnost Katalonije nije postignuta jer je Španija uspeła da očuva nedeljivost državne teritorije, ali je katalonsko društvo ostalo duboko podeljeno po tom pitanju.¹⁴

Činjenica je da se Španija među prvima usprotivila priznanju nezavisnosti tzv. Kosova kako bi najpre zaštitila sopstvene nacionalne interese, s obzirom na zahteve dela stanovništva Baskije i Katalonije za odvajanje od Španije. Međutim, to ne treba da umani značaj španske podrške. Naime, određene države koje imaju slične probleme kao Španija to nije sprečilo da priznaju nezavisnost tzv. Kosova. To su učinile Kanada (u kojoj postoji kvebeški separatizam), Italija (separatizam u Severnoj Italiji – Padanija), Turska (separatizam u tzv. Kurdistanu), Belgija (koja je rastrzana između flamanskog i valonskog separatizma) itd.¹⁵ Španija predstavlja veoma važnu članicu UN, EU i NATO pakta i njena podrška je od izuzetnog značaja za očuvanje Kosova i Metohije u sastavu Srbije. Španija već dugi niz godina trpi pritiske da se priključi zemljama koje priznaju nezavisnost tzv. Kosova, pre svega od strane zvaničnog Brisela i najmoćnijih zemalja Unije. O tome je svedočio i bivši ministar spoljnih poslova Španije Migel Anhel Moratinos, koji je istakao da je Španija kao zemlja od samog početka priznavanja kosovske nezavisnosti bila pod pritiskom, te da je pritiske trpio i on lično.¹⁶ Ministar spoljnih poslova Republike Srbije, Ivica Dačić, više puta je istakao da postoje ogromni pritisci na pet zemalja članica EU koje nisu priznale kosovsku nezavisnost, među kojima je i Španija.¹⁷ Evropski parlament je 2013. godine usvojio peticiju kojom

¹³ Hrvoje Ćurko, „Zemlja na političkom raskrižju“, *Političke analize*, Vol. 4, No. 15, 2013, str. 43-46.

¹⁴ Dušan Kovačev, „Katalonski separatizam protiv jedinstva Španije“, *Nova srpska politička misao*, 27. oktobar 2017, Internet, <http://www.nspm.rs/prenosimo/katalonski-separatizam-protiv-jedinstva-spanije.html?alphabet=1> (Pristupljeno 13.01.2019).

¹⁵ „Mapa: Koje države (ne)priznaju nezavisnost Kosova, *Danas*, 08. jun 2018, Internet, <https://www.danas.rs/svet/mapa-koje-drzave-nepriznaju-nezavisnost-kosova/> (Pristupljeno 14.01.2019).

¹⁶ „Migel Anhel Moratinos: Španija je uvek bila pod pritiskom da prizna Kosovo“, *Nova srpska politička misao*, 11. maj 2015, Internet, <http://www.nspm.rs/hronika/migel-anhel-moratinos-spanija-je-uvek-bila-pod-pritiskom-da-prizna-kosovo.html?alphabet=1> (Pristupljeno 14.01.2019).

¹⁷ Milos Mitrovic, „Five EU members under pressure to recognize Kosovo“, *Independent Balkan News Agency*, 08.06.2015, Internet, <https://www.balkaneu.com/eu-members-pressure-recognize-kosovo/> (Pristupljeno 14.01.2019).

se od Španije, Grčke, Kipra, Slovačke i Rumunije traži da priznaju tzv. Kosovo, kao i da učine sve što je moguće da olakšaju političke, ekonomske i društvene odnose između svojih građana i građana tzv. Kosova.¹⁸ Španiji je 2018. godine oduzeto pravo da organizuje evropski šampionat u dizanju tegova zbog svojih političkih stavova prema učesnicima iz tzv. Kosova, premda je ono član Evropskog saveza u dizanju tegova.¹⁹

Bez obzira na pritiske, Španija je tokom svih prethodnih godina bila čvrst i pouzdan partner Srbiji kada je reč o očuvanju njenog teritorijalnog integriteta i suvereniteta. To su španske vlasti pokazale na nekoliko važnih primera. Na Generalnoj konferenciji Uneska 2015. godine, tzv. Kosovo nije dobilo podršku dvotrećinske većine država članica, a jedna od država koja je glasala protiv prijema istog bila je i Španija.²⁰ Zvanični Madrid je početkom 2018. godine uputio više protestnih dokumenata koji su se odnosili na novu strategiju o proširenju EU. Španija je jasno stavila do znanja vrhu EU da se odlučno protivi bilo kakvom davanju državnih prerogativa tzv. Kosovu na njegovom putu ka EU, te da ono može postati deo EU samo kao region Srbije koji se nalazi pod posebnom upravom.²¹ Na Generalnoj skupštini Interpolu u Dubaiju, u novembru 2018. godine, Španija je glasala protiv prijema tzv. Kosova u tu organizaciju, što je bila važna podrška za Srbiju u toj diplomatskoj bici.²² Na Samitu lidera EU i zapadnobalkanskih partnera u Sofiji 2018. godine, nije se pojavio tadašnji predsednik španske vlade Marijano Rahoj (Mariano Rajoy), već je poslao španskog ambasadora u Briselu. Razlog tome je činjenica da su predstavnici tzv. Kosova pozvani na samit, te je Španija tražila da se u tekstu deklaracije sa samita ne pominju zapadnobalkanske države već partneri.²³ Isto tako, premijer Rahoj je jasno

¹⁸ "La Eurocámara insta a España a reconocer la independencia de Kosovo", *El Mundo*, 06.05.2013, Internet, https://www.elmundo.es/elmundo/2013/04/18/union_europea/1366293671.html (Pristupljeno 14.01.2019).

¹⁹ Brian Oliver, "Exclusive: Spain loses weightlifting championships because of political stance over Kosovo", *IWF*, 23 April 2018, Internet, <https://www.insidethegames.biz/articles/1064262/spain-loses-weightlifting-championships-because-of-political-stance-over-kosovo> (Pristupljeno 14.01.2019).

²⁰ „Kosovo nije primljeno u Unesko (spiskovi kako su glasale države članice)", *RTS*, 09. novembar 2015, Internet, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/2098204/kosovo-nije-primljeno-u-unesko-spiskovi-kako-su-glasale-drzave-clanice.html> (Pristupljeno 16.01.2019).

²¹ Goran Čvorović, „Madrid: Kosovo u EU samo kao region Srbije", *Večernje novosti*, 01. februar 2018, Internet, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:709414-Madrid-Kosovo-u-EU-samo-kao-region-Srbije> (Pristupljeno 16.01.2019).

²² „Ko sve nije dao glas za prijem Kosova u Interpol", *RTS*, 21. novembar 2018, Internet, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/3329646/ko-sve-nije-dao-glas-za-prijem-kosova-u-interpol.html> (Pristupljeno 16.01.2019).

²³ Bogdan Petrović, „Fijasko samita u Sofiji", *Nova ekonomija*, Broj 51, jun 2018, Internet, <https://novaekonomija.rs/tekstovi/fijasko-samita-u-sofiji> (Pristupljeno 17.01.2019).

istakao da ne želi da sedi za istim stolom sa predsednikom države koju Španija ne priznaje.²⁴ Na međuparlamentarnoj konferenciji o zajedničkoj spoljnoj i bezbednosnoj politici EU u Beču, održanoj 2018. godine, tzv. Kosovo je bilo predstavljeno pod tim nazivom bez zvezdice, zbog čega su, uz predstavnike srpskog parlamenta, konferenciju napustile i njihove kolege iz Španije, čime je Španija još jednom pokazala svoju principijelnost.²⁵

Svakako da je bezrezervna podrška Španije Srbiji u borbi za očuvanje sopstvenog teritorijalnog integriteta i suvereniteta snažno doprinela pozitivnom razvoju političkih odnosa između dve zemlje. U prvim godinama tzv. kosovske nezavisnosti zvanični Beograd bio je neizmerno zahvalan španskoj strani. Tako je 2009. godine na zajedničkoj konferenciji u Madridu sa španskim premijerom Hose Luisom Sapaterom (José Luis Rodríguez Zapatero), predsednik Srbije Boris Tadić istakao da je Srbija izuzetno zahvalna Španiji na njenom principijelnom stavu da ne prizna nelegalno proglašenu nezavisnost južne srpske pokrajine. On je označio špansku podršku po ovom pitanju kao podršku od izuzetne i presudne važnosti.²⁶ Povodom obeležavanja sto godina od uspostavljanja diplomatskih odnosa između Srbije i Španije ministar spoljnih poslova Srbije Ivica Dačić napomenuo je da srpska strana izuzetno ceni principijelan stav Španije o nepriznavanju jednostrano proglašene nezavisnosti tzv. Kosova, uz duboko uverenje da će Španija na tom kursu ostati i u budućnosti.²⁷ Predsednik Srbije Aleksandar Vučić je na pomenutom Samitu u Sofiji, tokom razgovora sa ambasadorom Španije u EU Pablom Garsijom (Pablo García), zahvalio zvaničnom Madridu na svemu onom što čini za Srbiju.²⁸

Srbija je, isto tako, pouzdan i dosledan partner Španije u borbi protiv separatizma na njenoj teritoriji. Tako je zvanični Beograd među prvima jasno podržao teritorijalni integritet Španije nakon što je, putem nelegalnog

²⁴ „Samit EU – Zapadni Balkan“, RTS, 17. maj 2018, Internet, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/3140238/danas-samit-eu-zapadni-balkan-srbiju-predstavlja-vucic.html> (Pristupljeno 17.01.2019).

²⁵ „ПРОВОКАЦИЈЕ НА СКУПУ: Србија и Шпанија напустиле конференцију због тзв. Косова“, *Вечерње новости*, 11. октобар 2018, Интернет, <http://91.222.5.72/%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8/%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.393.html:754373-PROVOKACIJE-NA-SKUPU-Srbija-i-Spanija-napustile-konferenciju-zbog-tzv-Kosova> (Пристиупљено 17.01.2019).

²⁶ „Србија захвална Шпанији“, *Политика*, 09.03.2009, Интернет, <http://www.politika.rs/scc/clanak/78305/Srbija-zahvalna-Spaniji> (Пристиупљено 17.01.2019).

²⁷ „Дачић захвалио Шпанији на подршци у вези са ЕУ и КиМ“, *РТС*, 05. април 2017, Интернет, <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/1/politika/2691352/dacic-zahvalio-spaniji-na-podrsci-u-vezi-sa-eu-i-kim.html> (Пристиупљено 17.01.2019).

²⁸ „САМИТ У СОФИЈИ: Вуčić разговарао са ambasadorом Шпаније“, *Kurir*, 17.05.2018, Интернет, <https://www.kurir.rs/vesti/politika/3050927/samit-u-sofiji-vucic-razgovarao-sa-ambasadorom-spanije> (Pristupljeno 17.01.2019).

referenduma, političko rukovodstvo Katalonije neustavno proglasilo republiku na teritoriji tog španskog regiona. Ministar spoljnih poslova Srbije Ivica Dačić je takvu odluku obrazložio stavom da Srbija ne prihvata jednostrane akte bilo gde u svetu, što uključuje i katalonski slučaj, dodavši da i katalonski i kosovski slučaj treba rešavati u skladu sa međunarodnim pravom.²⁹ Takođe je i predsednica Vlade Srbije Ana Brnabić, tokom svoje prve radne posete Briselu u oktobru 2017. godine, istakla da Srbija podržava celovitost i suverenitet španske države, u skladu sa principijelnom podrškom države Srbije poštovanju međunarodnog prava.³⁰

Na drugoj strani, i pored prošlogodišnje smene vlasti u Španiji, nema naznaka promeni zvaničnog državnog stava prema tzv. Kosovu. Tako je novi španski ministar spoljnih poslova Đozep Borelj (Josep Borrell Fontelles) istakao da će nova vlast ostati na starom kursu nepriznavanja jednostrane nezavisnosti Kosova, jer je reč o jednostranoj odluci. Dodao je, međutim, da bi u slučaju priznanja nezavisnosti Kosova od strane Srbije to prestala biti jednostrana odluka, te da Španija u tom slučaju ne bi trebala biti „veći papa od samog pape“.³¹

Evrointegracioni procesi

Srbija se već godinama nalazi na putu ka sticanju punopravnog članstva u Evropskoj uniji, što svakako predstavlja spoljnopolitički prioritet naše zemlje. U tzv. evrointegracionim procesima saradnja sa vodećim političkim i ekonomskim članicama Unije je od presudnog značaja. Španija svakako spada u taj red zemalja. Ona je jedan od važnijih faktora koji učestvuju u izgradnji bezbednije EU, ali i NATO alijanse.³² Nakon preko tri decenije članstva u EU, brojni španski i međunarodni stručnjaci govore o njoj kao „džinu sa juga“, kao petoj najnaseljenijoj članici, koja se politički i ekonomski modernizovala i igra aktivnu ulogu u evropskom projektu.³³ Shodno tome,

²⁹ „Dačić: Srbija ne priznaje nezavisnost Katalonije“, *Nedeljnik*, 28.10.2017, Internet, <http://www.nedeljnik.rs/nedeljnik/portalnews/dacic-srbija-ne-priznaje-nezavisnost-katalonije> (Pristupljeno 17.01.2019).

³⁰ „Brnabić u Briselu: Poštujemo celovitost Španije“, *Danas*, 10. oktobar 2017, Internet, <https://www.danas.rs/politika/brnabic-u-briselu-postujemo-celovitost-spanije/> (Pristupljeno 17.01.2019).

³¹ „Borrell subraya que España no va a reconocer a Kosovo “ porque lo diga un director general del COI“, *El Mundo*, 19 de noviembre 2018, Internet, <https://www.elmundo.es/espana/2018/11/19/5bf27336e2704e035f8b45b4.html> (Pristupljeno 17.01.2019).

³² Aurora Mejía, „Spain’s contribution to Euro-Atlantic security“, Elcano Royal Institute, ARI 60/2017, 2017, pp. 6-7.

³³ Juan Manuel Fernández Fernández-Cuesta, „Spain in the European Union (1992–2010)“, CVCE, University of Luxembourg, 2016, p. 2.

smatramo da Španija predstavlja jednog od najznačajnijih partnera Srbije u evrointegracionim procesima.

Španija je aktivan partner Srbije na putu ka članstvu u EU od njenog osamostaljenja 2006. godine. Tako je 2009. godine delegacija španskog parlamenta posetila srpske skupštinske odbore za evropske integracije i spoljne poslove i prenela stav španskog parlamenta i vlade da daju punu podršku pridruživanju Srbije Evropskoj uniji. Saopšteno je i da će Španija u toku svog predsedavanja EU u prvoj polovini 2010. godine pružiti Srbiji svu neophodnu pomoć na tom putu.³⁴

U toku španskog predsedavanja EU, španski ministar spoljnih poslova Migel Anhel Moratinos u Beogradu je razgovarao sa srpskim šefom diplomatije Vukom Jeremićem, izrazivši spremnost Španije da ubrza približavanje Srbije Evropskoj uniji, kao i nadu da će tokom španskog predsedavanja doći do značajnijih pomaka na evropskom putu Srbije.³⁵ Tokom posete srpskog premijera Mirka Cvetovića Španiji 2011. godine, tadašnji španski premijer Hose Luis Sapatero je izrazio punu podršku Španije evropskim težnjama Srbije, karakterišući ih kao suštinske za očuvanje stabilnosti na Balkanu. Takođe, Sapatero je pozdravio reformske napore Srbije u tom kontekstu.³⁶ Tokom 2013. godine sastali su se tadašnja potpredsednica Vlade Srbije Suzana Grubješić i španski ministar spoljnih poslova Hose Manuel Garsija Margaljo (José Manuel García-Margallo). Margaljo je na sastanku poručio da Srbija može računati na nedvosmislenu podršku Španije kada je reč o određivanju datuma za početak pregovora o članstvu Srbije u Evropskoj uniji. Takav stav je nastavak tradicionalne i principijelne podrške koju Srbija uživa na svom putu ka članstvu u Uniji, kao i Margaljova najava da će se Španija na samitu šefova i vlada EU dati svoju podršku Srbiji.³⁷

Saradnja parlamenata dve zemlje u oblasti evrointegracija se odvija na najvišem nivou. Primer toga je sastanak predsednice Narodne skupštine Republike Srbije Maje Gojković sa predsednikom Kongresa Španije Hesusom Marijom Posadom Morenom (Jesús María Posada Moreno) 2015. godine, na kome je Posado preneo dugogodišnji stav zvaničnog Madrida da podrži

³⁴ „Španija podržava Srbiju na putu ka EU“, *Blic*, 21.09.2009, Internet, <https://www.blic.rs/vesti/politika/spanija-podrzava-srbiju-na-putu-ka-eu/b5mfh8h> (Pristupljeno 18.01.2019).

³⁵ „Moratinos: Španija podržava Srbiju“, *B92*, 21.04.2010, Internet, https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2010&mm=04&dd=21&nav_category=11&nav_id=425926 (Pristupljeno 18.01.2019).

³⁶ „Sapatero: Španija podržava Srbiju“, *B92*, 07.10.2011, Internet, https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=10&dd=07&nav_id=547619 (Pristupljeno 18.01.2019).

³⁷ „Španija ne priznaje Kosovo, podržava datum Srbiji“, *Press*, 28.05.2013, Internet, <http://www.pressonline.rs/info/politika/274693/spanija-ne-priznaje-kosovo-podrzava-datun-srbiji.html> (Pristupljeno 19.01.2019).

evropske integracije Srbije, koje su u njenom interesu. Takođe je pozdravio reforme koje se sprovode u Srbiji i koje je približavaju ka evropskim vrednostima i standardima.³⁸ Tokom 2016. godine u Beogradu su se sastali tadašnji predsednik Srbije Tomislav Nikolić i ministar spoljnih poslova Španije Garsija-Margalj, a jedna od ključnih tema razgovora je bio i proces pristupanja Srbije u EU. Margaljo je na tom sastanku okarakterisao odnose između dve zemlje kao izvanredne, zahvalivši se na podršci Srbije Španiji prilikom izbora za članstvo u Savetu bezbednosti UN. Podvukao je da će Španija i dalje podržavati teritorijalni integritet Srbije, te da i ubuduće neće priznavati dokumente koji dolaze sa tzv. Kosova, kao i da neće omogućiti viznu liberalizaciju za građane sa te teritorije. Na drugoj strani, Margaljo je istakao da Španija nedvosmisleno podržava put Srbije ka EU, te da u tom kontekstu treba intenzivirati privrednu i svaku drugu saradnju između Srbije i Španije.³⁹

Na sastanku Mediteranske konferencije OEBS-a u Malagi 2017. godine učestvovao je i ministar spoljnih poslova Srbije Ivica Dačić. Na tom skupu Dačiću je španski kolega Đozep Borelj potvrdio da se Španija zalaže za ulazak Srbije u EU sa njenom celom teritorijom, te da Španija ne posmatra pitanje priznanja tzv. Kosova kao uslov za pristupanje Srbije u Uniju. Na skupu je konstatovano i da su bilateralni odnosi između dve zemlje izvanredni.⁴⁰ Svi prethodno opisani susreti na najvišim nivoima i poruke koje su sa njih upućene nedvosmisleno ukazuju da Srbija na svom putu pristupanja u EU u Španiji ima čvrstog i pouzdanog partnera.

Ekonomska saradnja između Srbije i Španije

Odlična politička saradnja između Španije i Srbije predstavlja veoma važnu podlogu za međusobnu ekonomsku saradnju. Uopšteno rečeno, ekonomska saradnja između dve zemlje je u usponu, premda i dalje ima mnogo prostora za njen dodatni rast i unapređenje. Primera radi, trgovinska razmena do oktobra 2018. između dve zemlje iznosila je oko 450 miliona evra. Postoji ogroman potencijal i veliki broj ideja kada je reč o budućoj ekonomskoj saradnji između dve zemlje, jer je srpska privreda zainteresovana za saradnju sa španskim firmama koje su izuzetno konkurentne. Ovo su bili neki od najvažnijih zaključaka na poslovnom

³⁸ „Gojković traži veće investicije iz Španije“, *Blic*, 06.07.2015, Internet, <https://www.blic.rs/vesti/politika/gojkovic-trazi-vece-investicije-iz-spanije/td1x1rr> (Pristupljeno 19.01.2019).

³⁹ „Nikolić i Margaljo: Španija nastavlja da podržava Srbiju na putu ka EU“, *Blic*, 25.05.2016, Internet, <https://www.blic.rs/vesti/politika/nikolic-i-margaljo-spanija-nastavlja-da-podrzava-srbiju-na-putu-ka-eu/2h7j53j> (Pristupljeno 19.01.2019).

⁴⁰ „Дачић: Изванредни односи Србије и Шпаније“, *РТС*, 26. октобар 2018, Интернет, <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/1/politika/3302230/dacic-izvanredni-odnosi-srbije-i-spanije-.html> (Пристапуљено 19.01.2019).

forumu „Španija – Srbija“ koji je održan u Beogradu oktobra 2018. godine. Forum su organizovali trgovinsko-ekonomsko odeljenje Ambasade Španije u Beogradu, Španska agencija za izvoz i investicije (ICEX) i Privredna komora Srbije, što govori o institucionalnim naporima obe strane da se ekonomska saradnja intenzivira.⁴¹ Ipak, činjenica je da bi ekonomski odnosi Srbije i Španije mogli biti daleko značajniji, na šta ukazuje i Migel Rodrigues Andreu (Miguel Rodríguez Andreu), jedan od najboljih španskih poznavalaca srpskih i balkanskih prostora. On ističe da je Srbija i dalje van „strateškog radara“ Španije, te da same španske institucije ističu da su neki od parametara ekonomske saradnje između dve zemlje ispod svog potencijala.⁴²

Sa ciljem olakšavanja međusobnog ekonomskog saobraćanja, ministar spoljnih poslova Španije Moratinos i ministar trgovine i usluga Srbije Slobodan Milosavljević potpisali su u Madridu 2009. godine Ugovor između Republike Srbije i Kraljevine Španije o izbegavanju dvostrukog oporezivanja u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu. Reč je o važnom ugovoru, koji se odnosi na poreze na dobit preduzeća, porez na dohodak građana i porez na imovinu (kada je reč o srpskoj strani) i porez na dohodak fizičkih lica, korporacijski porez, porez na dohodak nerezidenata, porez na imovinu i lokalni porez na dohodak i imovinu (kada je reč o španskoj strani).⁴³ Naredne godine je delegacija Socijalno-ekonomskog saveta Kraljevine Španije posetila Beograd kako bi razmenila iskustva u oblasti reformi sa predstavnicima Socijalno-ekonomskog saveta Republike Srbije. Reč je o aktivnosti koja je bila deo programa Španske agencije za međunarodnu saradnju i razvoj, koju je sproveodio Sindikalni institut za razvojnu saradnju (ISCOD). Cilj sastanka je bilo jačanje i razvoj institucionalne saradnje između dva saveta.⁴⁴

Tokom 2018. godine pitanje ekonomske saradnje bilo je jedno od prioriteta kada je reč o spoljnim odnosima Srbije i Španije. Tako se ministar spoljnih poslova Srbije Ivica Dačić u Sevilji sastao sa Vanesom Bernard Gonsales (Vanessa Bernad González), šeficom Agencije za promociju izvoza

⁴¹ „Радојичић: Економска сарадња Србије и Шпаније у успону“, *РТС*, 23. октобар 2018, Интернет, <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/5/ekonomija/3297663/radojicic-ekonomska-saradnja-srbije-i-spanije-u-usponu.html> (Пристапљено 20.01.2019).

⁴² Miguel Rodríguez Andreu, „Serbia fuera del radar estratégico de España“, *esglobal*, 31 enero 2017, Интернет, <https://www.esglobal.org/serbia-del-radar-estrategico-espana/> (Пристапљено 20.01.2019).

⁴³ „Закон о потврђивању уговора између Републике Србије и Краљевине Шпаније о избегавању двоструког опорезивања у односу на порезе на доходак и на имовину“, *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 105/20092, чл. 2, Београд, 16. децембар 2009.

⁴⁴ „Саопштење о посети делегације Социјално-економског савета Краљевине Шпаније“, Секретаријат Социјално-економског савета Републике Србије, Број 39/2010, Београд, 26.02.2010.

andaluzijske vlade (Extenda Junta de Andaluzia). Na sastanku je jasno istaknuto da se ekonomski odnosi moraju unaprediti, zatim da se mora podstaći razmena privrednih delegacija, uz konstataciju da u Srbiji postoji povoljan privredni ambijent za privlačenje stranih investicija.⁴⁵ Poslovni forum Srbija–Španija, koji je održan u Beogradu krajem 2018. godine, predstavljao je izuzetno važan događaj iz koga su se izrodili obećavajući planovi za budućnost. Španska državna sekretarka za trgovinu Šiana Mendes (Xiana Méndez) na tom forumu istakla je da Srbija može računati na više španskih investicija u narednom periodu, te da će neke španske kompanije koje posluju u našem regionu svoje centrale preseliti u Srbiju. Španska strana je istakla da su privrednici iz Španije zainteresovani kako za strateška, tako i za javno-privatna partnerstva u Srbiji. Španski privrednici su posebno zainteresovani za investiranje u građevinarstvu, infrastrukturi i zaštiti životne sredine. Zahvaljujući Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju koji Srbija ima sa EU, špansko tržište je daleko pristupačnije za srpske proizvode.⁴⁶

Na ovom samitu su sumirani i najznačajniji pokazatelji ekonomske saradnje između dve zemlje u prethodnom periodu. Trgovinska razmena između dve zemlje iznosi 455,8 miliona evra, što govori da Srbija nije dovoljno prisutna na španskom tržištu od 47 miliona potrošača. Srbija u Španiju pre svega izvozi gumu, plastične proizvode, papir, karton, a jedan od najznačajnijih izvoza je i izvoz pšenice. On je u 2017. godini pao za 10% zbog pada prinosa pšenice usled nepovoljnih vremenskih uslova, ali je već u maju 2018. godine povećan za 20%. Srpska preduzeća bi ulaskom na špansko tržište imala pristup i tržištima Južne Amerike i Afrike, jer Španija sa njima ima specijalne veze. Kao primer značajne i uspešne španske investicije u Srbiji možemo uzeti „Tekniju“, koja se bavi proizvodnjom delova za automobile u Kragujevcu.⁴⁷

Zaključak

Španija predstavlja jednu od najvažnijih članica Evropske unije i kao takva se nameće kao važan partner Srbije u različitim oblastima – od politike do ekonomije. Politički odnosi između dve zemlje su izuzetni, što potvrđuju reči upućene od visokih državnih predstavnika sa obe strane tokom

⁴⁵ „Унапређење економске сарадње и важност размена привредних делегација Србије и Шпаније“, Министарство спољних послова Републике Србије, 25. октобар 2018, Интернет, <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/pres-servis/saopstenja/20433-2018-10-25-11-58-33?lang=sr> (Пристапљено 20.01.2019).

⁴⁶ Маријана Авакумовић, „Шпанске фирме селе центре из региона у Београд“, *Политика*, 24.10.2018, Интернет, <http://www.politika.rs/scc/clanak/414025/Spanske-firme-sele-centrale-iz-regiona-u-Beograd> (Пристапљено 21.01.2019).

⁴⁷ Ibid.

prethodnih godina, ali i njihova dela. Srbija se do sada mogla u potpunosti osloniti na bezrezervnu podršku Španije kada je reč o očuvanju Kosova i Metohije u svom sastavu, dok se Srbija, u skladu sa međunarodnim pravom, čvrsto zalaže za teritorijalno jedinstvo Španije.

Španija spada u red zemalja koje, bez stalnog postavljanja novih uslova, podržava put Srbije ka EU i njeno članstvo u istoj. Ona Srbiju vidi kao deo EU u bliskoj budućnosti, zajedno sa Kosovom i Metohijom, te smatra da bi to bilo od suštinskog značaja za bezbednost i razvoj celog Zapadnog Balkana. U skladu sa tim, Španija daje punu podršku reformskim naporima koje Srbija čini svih prethodnih godina.

Ekonomska saradnja između dve zemlje nije na nivou njihove političke saradnje, ali je prisutna i sve je intenzivnija. Obe strane se slažu u oceni da bi, s obzirom na izuzetnu političku saradnju između dve zemlje, ekonomska saradnja morala biti daleko veća. U tom kontekstu su se u poslednjih nekoliko godina, a posebno tokom 2018. godine, mogli videti institucionalni naponi obe zemlje da se stvori povoljan ekonomski ambijent za investicije. To bi bilo daleko značajnije za Srbiju, s obzirom da je Španija za naše proizvodne potencijale ogromno tržište, te da pristup španskom tržištu automatski podrazumeva lakši pristup nekim drugim inostranim tržištima – pre svega južnoameričkih zemalja.

Bibliografija

- Авакумовић, Маријана, „Шпанске фирме селе централе из региона у Београд“, *Политика*, 24.10.2018. Интернет. <http://www.politika.rs/scc/clanak/414025/Spanske-firme-sele-centrale-iz-regiona-u-Beograd> (Пристапуљено 21.01.2019).
- “Borrell subraya que España no va a reconocer a Kosovo” porque lo diga un director general del COI”, *El Mundo*. 19 de noviembre 2018. Internet. <https://www.elmundo.es/espana/2018/11/19/5bf27336e2704e035f8b45b4.html> (Pristupljeno 17.01.2019).
- „Brnabić u Briselu: Poštujemo celovitost Španije“, *Danas*, 10. oktobar 2017. Internet. <https://www.danas.rs/politika/brnabic-u-briselu-postujemo-celovitost-spanije/> (Pristupljeno 17.01.2019).
- Ćurko, Hrvoje, „Zemlja na političkom raskrižju“, *Političke analize*, Vol. 4. No. 15. 2013. str. 43-46.
- Čvorović, Goran, „Madrid: Kosovo u EU samo kao region Srbije“, *Večernje novosti*, 01. februar 2018. Internet. <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:709414-Madrid-Kosovo-u-EU-samo-kao-region-Srbije> (Pristupljeno 16.01.2019).
- „Дачић: Изванредни односи Србије и Шпаније“, *РТС*, 26. октобар 2018. Интернет. <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/1/politika/330>

- 2230/dacic-izvanredni-odnosi-srbije-i-spanije.html (Пристапљено 19. 01.2019).
- „Dačić: Srbija ne priznaje nezavisnost Katalonije“, *Nedeljnik*, 28.10.2017. Internet. <http://www.nedeljnik.rs/nedeljnik/portalnews/dacic-srbijane-priznaje-nezavisnost-katalonije> (Pristupljeno 17.01.2019).
- „Дачић захвалио Шпанији на подршци у вези са ЕУ и КиМ“, *РТС*, 05. април 2017. Интернет. <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/1/politika/2691352/dacic-zahvalio-spaniji-na-podrsci-u-vezi-sa-eu-i-kim.html> (Пристапљено 17.01.2019).
- “España no reconoce la independencia de Kosovo, donde mantendrá las tropas”, *Público*, 18.02.2008. Internet. <https://www.publico.es/actualidad/espana-no-reconoce-independencia-kosovo.html> (Pristupljeno 13.01.2019).
- Fernández Fernández-Cuesta, Juan Manuel, “Spain in the European Union (1992–2010)”, CVCE, University of Luxembourg. 2016. p. 2.
- „Gojković traži veće investicije iz Španije“, *Blic*, 06.07.2015. Internet. <https://www.blic.rs/vesti/politika/gojkovic-trazi-vece-investicije-iz-spanije/td1x1rr> (Pristupljeno 19.01.2019).
- „Kosovo nije primljeno u Unesco (spiskovi kako su glasale države članice)“, *RTS*, 09. novembar 2015. Internet. <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/2098204/kosovo-nije-primljeno-u-unesko-spiskovi-kako-su-glasale-drzave-clanice.html> (Pristupljeno 16.01.2019).
- „Kosovo proglasilo nezavisnost“, *B92*, 17.02.2008. Internet. https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=02&dd=17&nav_category=640&nav_id=285184 (Pristupljeno 13.01.2019).
- „Ko sve nije dao glas za prijem Kosova u Interpol“, *RTS*, 21. novembar 2018. Internet. <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/3329646/ko-sve-nije-dao-glas-za-prijem-kosova-u-interpol.html> (Pristupljeno 16.01.2019).
- Kovačev, Dušan, „Katalonski separatizam protiv jedinstva Španije“, *Nova srpska politička misao*, 27. oktobar 2017. Internet. <http://www.nspm.rs/prenosimo/katalonski-separatizam-protiv-jedinstva-spanije.html?alphabet=l> (Pristupljeno 13.01.2019).
- “La Eurocámara insta a España a reconocer la independencia de Kosovo“, *El Mundo*, 06.05.2013. Internet. https://www.elmundo.es/elmundo/2013/04/18/union_europea/1366293671.html (Pristupljeno 14.01.2019).
- Палић, Борислав, „Смрт комесара Паровића“, *Вечерње новости*, 27. децембар 2017. Интернет. http://www.novosti.rs/%D0%B4%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B8_%D1%81%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B6%D0%B0%D1%98.524.html:412504-%D0%A1%D0%BC%D1%80%D1%82-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%

- D0%B5%D1%81%D0%B0%D1%80%D0%B0-%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%9B%D0%B0 (Pristupljeno 12.01.2019).
- „Mapa: Koje države (ne) priznaju nezavisnost Kosova“, *Danas*, 08. jun 2018. Internet. <https://www.danas.rs/svet/mapa-koje-drzave-nepriznaju-nezavisnost-kosova/> (Pristupljeno 14.01.2019).
- Marosi, Ágnes, „La relación del gobierno de la segunda República Española en el exilio con Yugoslavia entre 1946–1950“, *Acta Hispanica*, 12. 2007. pp. 73-74.
- Martinović, Srđa, „Crnogorska vojna elita u JNA 1943–1992“, *Matica*, br. 70. 2017. str. 545.
- Mejía, Aurora, „Spain’s contribution to Euro-Atlantic security“, Elcano Royal Institut. ARI 60/2017. 2017. pp. 6-7.
- „Migel Anhel Moratinos: Španija je uvek bila pod pritiskom da prizna Kosovo“, *Nova srpska politička misao*, 11. maj 2015. Internet. <http://www.nspm.rs/hronika/migel-anhel-moratinos-spanija-je-uvek-bila-pod-pritiskom-da-prizna-kosovo.html?alphabet=1>(Pristupljeno 14.01.2019).
- Mitrovic, Milos, „Five EU members under pressure to recognize Kosovo“, *Independent Balkan News Agency*. 08.06.2015. Internet. <https://www.balkaneu.com/eu-members-pressure-recognize-kosovo/> (Pristupljeno 14.01.2019).
- „Nikolić i Margaljo: Španija nastavlja da podržava Srbiju na putu ka EU“, *Blic*, 25.05.2016. Internet. <https://www.blic.rs/vesti/politika/nikolic-i-margaljo-spanija-nastavlja-da-podrzava-srbiju-na-putu-ka-eu/2h7j53j> (Pristupljeno 19.01.2019).
- Oliver, Brian, „Exclusive: Spain loses weightlifting championships because of political stance over Kosovo“. *IWF*. 23 April 2018. Internet. <https://www.insidethegames.biz/articles/1064262/spain-loses-weightlifting-championships-because-of-political-stance-over-kosovo> (Pristupljeno 14.01.2019).
- „Moratinos: Španija podržava Srbiju“, *B92*, 21.04.2010. Internet. https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2010&mm=04&dd=21&nav_category=11&nav_id=425926 (Pristupljeno 18.01.2019).
- Перишић, Мирослав, (ур.) *Краљевина Србија и Краљевина Шпанија*, Мала библиотека архива Србије, Београд. 2017. стр. 15.
- Petrović, Bojan, „Fijasko samita u Sofiji“, *Nova ekonomija*, Broj 51. jun 2018. Internet. <https://novaekonomija.rs/tekstovi/fijasko-samita-u-sofiji> (Pristupljeno 17.01.2019).
- „ПРОВОКАЦИЈЕ НА СКУПУ: Србија и Шпанија напустиле конференцију због тзв. Косова“. *Вечерње новости*. 11. октобар 2018. Интернет. <http://91.222.5.72/%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8/%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8/%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8/>

BD%D0%B0/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.393.html:754373-PROVOKACIJE-NA-SKUPU-Srbija-i-Spanija-napustile-konferenciju-zbog-tzv-Kosova (Приступљено 17.01.2019).

„Радојичић: Економска сарадња Србије и Шпаније у успону“, *PTC*, 23. октобар 2018. Интернет. <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/5/ekonomija/3297663/radojicic-ekonomska-saradnja-srbije-i-spanije-u-usponu.html> (Приступљено 20.01.2019).

„Реакције из света поводом проглашења независности Косова“, *Blic*, 18.02.2018. Интернет. <https://www.blic.rs/vesti/politika/reakcije-iz-sveta-povodom-proglasenja-nezavisnosti-kosova/176hsgg> (Приступљено 13.01.2019).

“República de Serbia”. Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 126/2007. Septiembre 2007. pp. 68-72.

Rodríguez Andreu, Miguel, “Serbia fuera del radar estratégico de España”, *esglobal*, 31 enero 2017. Интернет. <https://www.esglobal.org/serbia-del-radar-estrategico-espana/> (Приступљено 20.01.2019).

„Samit EU – Zapadni Balkan“, *RTS*, 17. maj 2018. Интернет. <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/3140238/danas-samit-eu-zapadni-balkan-srbiju-predstavlja-vucic.html> (Приступљено 17.01.2019).

„SAMIT U SOFIJI: Vučić razgovarao sa ambasadorom Španije“, *Kurir*, 17.05.2018. Интернет, <https://www.kurir.rs/vesti/politika/3050927/samit-u-sofiji-vucic-razgovarao-sa-ambasadorom-spanije> (Приступљено 17.01.2019).

„Саопштење о посети делегације Социјално-економског савета Краљевине Шпаније“. Секретаријат Социјално-економског савета Републике Србије, Број 39/2010. Београд, 26.02.2010.

„Sapatero: Španija podržava Srbiju“, *B92*, 07.10.2011. Интернет. https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=10&dd=07&nav_id=547619 (Приступљено 18.01.2019).

„Србија захвална Шпанији“, *Политика*, 09.03.2009. Интернет. <http://www.politika.rs/scc/clanak/78305/Srbija-zahvalna-Spaniji> (Приступљено 17.01.2019).

„Španija ne priznaje Kosovo, podržava datum Srbiji“, *Press*, 28.05.2013. Интернет. <http://www.pressonline.rs/info/politika/274693/spanija-ne-priznaje-kosovo-podrzava-datum-srbiji.html> (Приступљено 19.01.2019).

„Španija podržava Srbiju na putu ka EU“, *Blic*, 21.09.2009. Интернет. <https://www.blic.rs/vesti/politika/spanija-podrzava-srbiju-na-putu-ka-eu/b5mfh8h> (Приступљено 18.01.2019).

„Унапређење економске сарадње и важност размена привредних делегација Србије и Шпаније“. Министарство спољних послова Републике Србије, 25. октобар 2018. Интернет. <http://www.mfa>

gov.rs/sr/index.php/pres-servis/saopstenja/20433-2018-10-25-11-58-33?lang=сyr (Приступљено 20.01.2019).

Whitfield, Teresa, "The Basque Conflict and ETA: The Difficulties of an Ending", *Special Report 384*, United States Institute of Peace. Washington. 2015. pp. 1-4.

„Закон о потврђивању уговора између Републике Србије и Краљевине Шпаније о избегавању двоструког опорезивања у односу на порезе на доходак и на имовину“, *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 105/20092. чл. 2. Београд. 16. децембар 2009.

Rajko Č. Petrović, M.A.

FOREIGN POLICY AND ECONOMIC RELATIONS OF THE REPUBLIC OF SERBIA AND THE KINGDOM OF SPAIN IN THE 21ST CENTURY

ABSTRACT

The paper deals with the contemporary foreign policy and economic relations between the Republic of Serbia and the Kingdom of Spain. First, we will briefly look at the most important moments of diplomatic relations in the 19th and 20th century in order to focus on the relations in the 21st century. The starting point is that the two countries have outstanding political relations, which can be a good basis for improving relations in the field of economy. We will consider cooperation between these countries in the field of protection of their territorial integrity and sovereignty since both countries face separatism. We will then analyze the importance of Spain as one of the largest member states of the European Union for the European integration processes of Serbia. We will also point to the progress achieved in recent years in the field of economic cooperation, although there is much room for improvement.

Key words: the Republic of Serbia, Kingdom of Spain, foreign policy relations, Kosovo, Catalonia, Eurointegration, economic cooperation.